

D. ALINČIĆ
D. ŠUPE

MODEL USMJERENOG GOSPODARSTVA ZA PROIZVODNJU GOVEDEG MESA U DALMACIJI (U PRIOBALNOM PODRUČJU)

Govedarska proizvodnja, osobito mesa, kako na društvenom tako i na individualnom sektoru nije zasnovana na principima suvremeno organizirane industrijske proizvodnje, pa je pokriće potreba za ovom vrstom mesa minimalno.

U Dalmaciji se uzgaja oko 63.000 komada goveda, od čega na rasplodne krave i dorasle junice otpada oko 49.000 grla. Postoje lokaliteti gdje se u prošlosti, a u novije vrijeme, osobito naročito vodi briga o unapređenju i podizanju okvirnih i proizvodnih karakteristika nekadašnje buše. Na području kraških polja, posebno Kninskog, Sinjskog i Petrovog polja te priobalnog, tzv. izmuznog područja u eksploataciji se nalaze grla koja mogu u određenim povoljnim prehrambenim i drugim uvjetima ekonomski proizvoditi. Po našoj ocjeni prosječna proizvodnja većine tih grla dostiže više od 2500 litara mlijeka u laktaciji, a nisu rijetka grla čija je proizvodnja veća od 3500 pa i 4000 litara mlijeka u laktaciji. Pored povećanja proizvodnje mlijeka, povećan je i okvir tijela, kao osnovni pokazatelj za visinu proizvodnje mesa. Prosječna težina tijela krava konsolidiranih uzgoja veća je od 400 kg, dok oko 30 posto tih grla ima težinu oko 450 kg.

Od ukupnog broja grla u tipu domaćeg sivog goveda je oko 15.000 grla, čije potomstvo ima genetsku osnovu za rentabilnu i ekonomičnu proizvodnju. To znači da u proizvodnji mesa goveda na regiji postoje prilično velike rezerve koje se danas gotovo ne koriste. Sav podmladak od ovih 15.000 grla, koji nije namijenjen remontu, uspješno se može tovititi do težine od 220 kg, a veći dio do 300, odnosno 450 kg (najmanje 5000 grla).

Prilikom istraživanja intenziteta prirasta i kapaciteta rasta domaćeg sivog goveda, utvrđeno je da je postignut prosječni dnevni prirast za više od 1100 g, uz prosječni utrošak od 6,1 H. J. i 664 g P. B. za 1 kg prirasta. Znatno manji utrošak hrane za jedinicu prirasta, što je i normalno, postiže se u prvih 6 mjeseci tova, kada je utrošak iznosio 3,8 H. J. i 480 g. P. B. za jedan kilogram prirasta. Ovi rezultati potvrđeni su u više navrata u komercijalnom tovu pa se može smatrati da su to i stvarni kapaciteti za proizvodnju mesa i konverziju hrane postojećeg fonda podmlatka domaćeg sivog goveda.

Izneseni pokazatelji dobiveni su u intenzivnom tovu pri ishrani isključivo koncentriranom stočnom krmom, uz minimalno učešće kabaste hrane.

Budući da naš model proizvodnje goveđeg mesa pretpostavlja maksimalno korištenje i intenziviranje proizvodnje krme sa vlastitih oraničnih po-

Đuro ALINČIĆ, dipl. ing.

Zadružni savez Dalmacije

Dr Dane ŠUPE dipl. vet. predsjednik grupacije za stočarstvo

Privredne komore za Dalmaciju Split

vršina usmjerenog domaćinstva, uz dodatak upotpunjujućih komponenata, za pretpostaviti je da će se navedene veličine ostvariti i kod našeg usmjerenog gospodarstva.

Dakle, po našoj ocjeni, iz vlastitog osnovnog stada krava može se izvući oko 9000 grla za tov do 220 kg, odnosno oko 5000 grla za produžni tov do 400 — 450 kg.

Mislimo da je, u uvjetima kakvi su u Dalmaciji, razumno individualna gospodarstva usmjeriti u dva pravca u specijalizaciji proizvodnje i to:

- 1) na tov do 200, odnosno 220 kg i
- 2) na tov od 200 kg na više.

Ovu podjelu ne predlažemo kao isključivu ali mislimo da je izvodljivija i prihvatljivija za individualna gospodarstva iz razloga što je lakše usmjeriti gospodarstvo našeg tipa na proizvodnju dovoljnih količina krme za jednu od ovih faza. U ovom modelu obrađujemo prvi tip usmjerenog gospodarstva, odnosno prvu fazu tova junadi ili tzv. predtov.

Model predviđa da bi domaćinstvo koje bi se bavilo prvom fazom tova, za ostvarenje potrebnog i očekivanog dohotka trebalo toвити oko 50 teladi u turnusu, koji bi trajao oko 90 — 105 dana, odnosno godišnje oko 3 turnusa, tj. takvo bi domaćinstvo ostvarilo godišnju proizvodnju na 150 teladi u tovu ukupne težine 16.500 kg žive vage.

Za ostvarenje ovog nivoa proizvodnje usmjereno gospodarstvo trebalo bi, prema normativima ishrane za ovu kategoriju, osigurati slijedeće količine i vrste stočne hrane:

- 2100 kg startera za telad,
- 45.750 kg koncentrata,
- 42.000 kg silaže,
- 13.500 kg sijena.

Navedene količine krme uzete su na bazi dva tipa obroka i to za težinu od 110 do 150 kg i 150 do 220 kg i prosječni utrošak hrane po jednom grlu u toku trajanja tova od:

- 14 kg startera,
- 305 kg koncentrata,
- 280 kg silaže,
- 90 kg sijena.

Polazeći od pretpostavke da je ishrana najjeftinija ukoliko je moguće većinu krmiva osigurati na vlastitom gospodarstvu uz primjenu suvremene tehnologije, model smo postavili tako da će se na usmjerenom gospodarstvu proizvesti potrebne količine kukuruza kao osnovne komponente u smjesi za telad (70%) i potrebne količine silaže te sijena, koja krmiva smo u maksimalnim količinama unijeli u ishranu u zamjenu za kukuruz i to naročito u drugoj fazi predtova.

Na osnovi ovakve postavke proizlazi da bi na vlastitim površinama usmjereno gospodarstvo trebalo proizvesti slijedeće količine krme:

- 31.950 kg kukuruza,
- 42.000 kg silaže,
- 13.500 kg sijena.

Starter kojega bi telad trošila zaključno sa drugim odnosno trećim tjednom prve faze tova i ostale komponente za sastav smjese za tov, go-spodarstvo bi nabavljalo putem nosioca kooperacije (organizatora proizvo-dnje).

Za proizvodnju ovih količina krme usmjereno gospodarstvo bi trebalo raspolagati sa slijedećim površinama:

- 6,4 ha pod kukuruzom s prinosom, od 50 q/ha suhog zrna,
- 1,4 ha pod silažnim kulturama s prinosom od 300 q silaže ha,
- 1,7 ha pod sucernom s prinosom od 80 q/ha sijena,
- 1,7 ha pod lucernom s prinosom od 80 q/ha sijena, odnosno ukupnom površinom od oko 9,5 ha oraničnih površina.

Računajući da bi se primjenom suvremenih agrotehničkih mjera u pro-izvodnji krmnog bilja i u području kraških polja mogli postizati prinosi po jedinici površine kakvi su ovdje iskazani, mogla bi se ostvariti proizvodnja od oko 5500 kg H. J. i oko 600 kg P. B. po 1 ha oranične površine.

Uz dodatak startera u predviđenim količinama, te ostalih komponena-ta potrebnih za sastav kompletne smjese, s ovih površina bi se mogla osi-gurati dovoljna količina krme za tov navedenog broja teladi ostvarenje dne-vnog prirasta od oko 1100 grama.

PROIZVODNI I EKONOMSKI EFEKTI PROIZVODNJE GOVEĐEG MESA ZA 150 JUNADI U PREDTOVU

1. BRUTO PRIHOD		1,155.000 din.
2. MATERIJALNI TROŠKOVI		909.726 din.
— vrijednost ulaznog materijala	693.000	
— troškovi ishrane	216.726	
3. DOHODAK		245.274 din.
4. OSOBNA POTROŠNJA		120.000 din.
5. OSTATAK DOHOTKA		125.274 din.

Bruto prihod predstavlja vrijednost ukupne izlazne težine 150 teladi (33.000 kg) na kraju tova u trajanju od tri turnusa.

U iskazu materijalnih troškova uzeti su u obzir samo troškovi vrijed-nosti ulaznog materijala za tov i troškovi ishrane. Ovi troškovi predstavljaju oko 80 — 85 posto ukupnih troškova u tovu junadi. Ostale troškove ne iska-zujemo jer su neznatni, osobito kad se ima u vidu da troškovi rada iznose oko 12 posto ukupnih troškova.

Troškovi ishrane krmom s vlastitih površina i dijela koncentrirane kr-me koja se nabavlja, obračunati su na bazi tržišnih cijena stočne krme iz 1978. godine

Izdaci za osobnu potrošnju uzeti su na bazi jednog aktivnog radnika ali uz pretpostavku da će i ostali članovi domaćinstva pomagati u pojedinim fazama rada, što će se naročito odnositi na pomoć pri spremanju krme. An-gažiranje posebnog rada ovisit će i od načina držanja teladi u tovu. Predvi-đamo da će se u stajama za koje su potrebne manje adaptacije i bez veće automatizacije, utrošak živog rada kretati oko 15 sati za 100 kg prirasta.

Učešće živog rada u suvremenim stajama (s rešetkastim podom) smanjuje se na 5—8 sati za 100 kg prirasta.

Ostatak dohotka koji se ostvaruje iz ove proizvodnje predstavlja znatan iznos s kojim usmjereno domaćinstvo može računati prilikom donošenja odluke o investicionim ulaganjima.

Uz pretpostavku da ulaganja u izgradnju novog objekta s najsuvremenijim rješenjima i tehnologijom za 50 junadi iznose oko 800 — 900.000 starih dinara, a da se kredit dobiva po sadašnjim uvjetima (15 godina i kamatu od 8%) iz ostatka dohotka mogla bi se vršiti otplata anuiteta tog kredita, kao i angažiranje sredstava u preusmjeravanju biljne proizvodnje.

ZAKLJUČNA RAZMISLJANJA

Primjena ovdje iznesenog modela ukazuje da se i u uvjetima Dalmacije može uspješno toviti telad na individualnom sektoru kod usmjerenih gospodarstava i da to može biti vrlo unosan posao, naravno, uz ispunjavanje određenih pretpostavki. Te pretpostavke su: posjedovanje odgovarajućih — prikladnih površina za intenzivniju proizvodnju krme, prisustvo stručne službe koja bi objedinjavala poslove projektiranja, gradnje objekata, osiguranje potrebnih kredita, izbor i nabava potrebne mehanizacije i opreme, te obavlja izobrazbu proizvođača, zatim udruživanje rada i sredstava međusobno i s OUR-a nosiocima razvoja.

Model je razrađen na poznatim postavkama i tehnologiji s tim što je u obrok unijeta maksimalna količina voluminoznih krmiva, čime se pojeftinjuje cijena koštanja za jedan kilogram prirasta u odnosu na klasičnu ishranu samo koncentratom.

Ovom prilikom se nismo upuštali u unošenje najsuvremenijih rješenja i tehnologije (što je stvar budućnosti) jer smatramo da bi i početak usvajanja poznatih tehnologija ishrane, držanja i proizvodnje krme predstavljao značajan napredak za naše proizvođače i uvjete, gdje je sva proizvodnja do sada bila gotovo nepoznata.

Također se nismo upuštali u razradu proizvodnog modela tova junadi do 450 kg, jer smatramo da bi bilo najpovoljnije, zbog ograničenih mogućnosti proizvodnje krme, ovaj posao povjeriti društvenim organizacijama koje bi prihvaćale teladi iz predtova od usmjerenih gospodarstava.

U ovakvoj organizaciji i podjeli rada, društveni sektor bi mogao preuzeti na sebe brigu za proizvodnju kompletne zrnate krme (kukuruz) za potrebe usmjerenih gospodarstava, kojih u prvo vrijeme neće biti mnogo i time osloboditi znatne površine za sjetvu drugih kultura (krumpir) omogućiti usmjerenim gospodarstvima držanje većeg broja teladi u tovu.

Ovakav pristup je, po našoj ocjeni, najprihvatljiviji jer je jedna od prepreka za usmjeravanje proizvodnje i usitnjenost posjeda. Za realizaciju modela, pored udruživanja rada i sredstava, kao nužnu mjeru ističemo i provođenje komasacija, te potrebu reguliranja vodnog režima u područjima kraških polja gdje za intenziviranje stočarstva postoje i najpovoljniji uvjeti.